

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

postmottak@fin.dep.no

Høringssvar:

Regelverket for garanterte pensjonsprodukter

Forbrukerrådet viser til at Finansdepartementet den 6.01.2020 la ut en høring om regelverket garanterte pensjonsprodukter. Høringsfristen er av departementet satt til den 8.04. 2019.

Forbrukerrådet oversender med dette sitt høringssvar, som er innsendt ved bruk av departementenes digitale løsning for høringsuttalelser, og er i tillegg oversendt elektronisk til postmottak@fin.dep.no.

Forbrukerrådets hovedpunkter kan oppsummeres slik:

- Forbrukerrådet er fornøyd med at forslaget åpner for at livsselskapene kan tilby betaling til kunder som frivillig sier fra seg garantien ved å konvertere til investeringsvalg.
- Av alle forslag som er på høring, er følgende tilstrekkelig godtgjort å være til kundenes fordel:
 - At livsforsikringsselskapene kan tilby betaling til kunder som frivillig sier fra seg garantien ved å konvertere til investeringsvalg
 - At mindre og middels fripoliser kan utbetales raskere
 - At tilleggsavsetningene utbetales til pensjonistene etter en plan
- Totaliteten i Finanstilsynets forslag til regelendringer fremstår som forbrukerfiendtlig ved at sentrale deler av forslaget ikke er tilstrekkelig godtgjort å være til kundenes fordel. Dermed bryter forslagene også med et av arbeidsgruppens sentrale mandater og Finansdepartementets klare premisser for den denne høringen.
- Forbrukerrådet går kraftig imot at negativ avkastning (tap) skal kunne belastes kundene. Det er åpenbart til skade for kundene.

- Forbrukerrådet går kraftig imot Finanstilsynets forslag om innføring av bufferfond, som automatisk inkluderer at kundene belastes for negativ avkastning (tap). Endringene representerer en betydelig overføring av avkastningsrisiko fra livselskapet til kundene. Premisset om at dette vil føre til høyere forventet avkastning bygger på feilaktige forutsetninger. Finanstilsynet har selv poengtert at store og fleksible bufferfond i prinsippet kan føre til at *opsjonsverdien av avgitte garantier til kundene blir svært lav*.
- Pensjonistforbundets rapport om tilleggsavsetninger har dokumentert at de oppsparte bufferne i svært liten grad kommer kundene til gode i form av faktiske utbetalinger. Verdien i bufferne går i stor grad til yngre generasjoner eller til livselskapenes egenkapital. Det er derfor svært lite fordelaktig for kundene at livselskapene incentiveres til å bygge bufferkapital fremfor å øke pensjonsytelsene.
- Regelverket bør endres slik at håndteringen av dødelighetsarv fra tilleggsavsetninger ikke lenger overlates til de individuelle livselskapenes fortolkning av regelverket. Pensjonistforbundet har dokumentert at Storebrand og Nordea lar inntil 50 prosent av denne dødelighetsarven lekke fra forsikringsfelleskapet til disse selskapenes egenkapital. Dette er helt uakseptabelt.
- Forbrukerrådet er enig med Finanstilsynet i at adgang til å tildele egenkapitalbidrag betinget går langt i å overføre risiko til kundene. Vi er derfor enige i at dette uakseptable forslaget ikke anbefales.
- Kunder i selskaper som ikke tilbyr FMI er i praksis innelåst hos en leverandør. Forbrukerrådet mener det bør åpnes for at slike kunder kan få med seg flytteverdien av sin pensjonskapital og konvertere denne hos et selskap som tilbyr FMI.

Generelle kommentarer

Totaliteten i Finanstilsynets forslag vil svekke verdien av kundenes rentegaranti. Fra Forbrukerrådets perspektiv ser Finanstilsynets forslag mer preg av å være en omkamp om tilsynets forslag om å slå sammen buffere fra 2011 enn en reell behandling av arbeidsgruppens forslag fra 2018.

Forslaget fremstår mer som et forsøk på å bedre livselskapenes lønnsomhet og kapitalbinding enn regelverksendringer som gir kundene betydelig økte avkastningsmuligheter.

I den grad Korona-pandemien er relevant for arbeidet med nytt regelverk for garanterte pensjonsprodukter, så har krisen vist hvor viktig det er å beskytte kundene fra tap.

Mandat vs. forslag

I 2017 satte Finansdepartementet ned en arbeidsgruppe som skulle vurdere om det var mulig å gjøre endringer i virksomhetsregelverket som klart er til kundens fordel.

*En viktig del av utredningen vil være om det finnes regelverksendringer som gir kundene **betydelig økte avkastningsmuligheter** [vår utheving] innenfor en moderat risikoøkning.*

Arbeidsgrupperapport 28. september 2018¹

I sitt forslag til regelverksendringer for garanterte pensjonsprodukter er det lite i Finanstilsynets ordbruk som antyder at kundene vil få betydelig økte avkastningsmuligheter. I den grad det er snakk om kundefordeler er de små og kvalifisert med mulige nedsider.

I Finanstilsynets drøfting av adgangen til å la tilleggsavsetningene dekke negativ avkastning forklares den mulige effekten av at leverandørenes nedsiderisiko forsvinner. Leverandøren ville tåle en større nedside i forvaltningen uten å ty til egenkapital for å dekke underskuddet:

[Det] kan gi rom for at pensjons-leverandøren plasserer en noe større andel av porteføljene i aksjer. For de forsikrede vil dette i tilfelle ha en potensiell oppside i økt forventet avkastning, men også en nedside i at kundebufferen må bære enn større del av nedsiderisikoen enn i dag.

Finanstilsynet foreslo også i 2011 å åpne for et fleksibelt bufferfond som kunne dekke negativ avkastningsrisiko. Formuleringene i 2011 antydte også forholdsvis beskjedne positive effekter for kundene:

*Med en utvidelse av muligheten til oppbygging og anvendelse av bufferfond som skissert over, vil selskapene i større grad kunne tåle verdisvingninger i porteføljen fra et år til et annet og således få **noe sterkere insentiver til langsiktig forvaltning** [vår utheving].²*

¹ Arbeidsgrupperapport 28. september, 2019, side 6: [Garanterte pensjonsprodukter](#)

² Finanstilsynet i brev fra 8.3.2011, side 23: «[Virksomhetsregler i livsforsikring](#)»

Finanstilsynet anno 2011 var imidlertid tydelig på at selskapenes risiko for negativ avkastning var et gode for kundene og spesielt i et langvarig lavrentescenario.

*Dagens regler om at forsikringsselskapet bærer risikoen for negativ avkastning representerer i utgangspunktet et **økonomisk gode for forsikringstaker**. Dette godet vil ha **størst verdi i et langvarig lavrente-scenario** [våre uthevinger].*

Arbeidsgruppens rapport fra 2018 hadde liten tro på at et fleksibelt bufferfond ville ha mer enn en begrenset virkning på leverandørenes villighet til å ta risiko i forvaltningen når markedsrentene er lavere enn avkastningsgarantiene.³

Når markedsrentene er lavere enn avkastningsgarantiene vil leverandørenes beste tilpasning ved forvaltning av fripoliser trolig være å oppnå garantert avkastning med lavest mulig risiko siden de må bære risiko de ikke får betalt for.⁴

Arbeidsgruppen mente imidlertid at en endret situasjon med høyere markeds- enn garanterte renter kunne endre regnestykket.

Dersom markedsrentene stiger over nivået på avkastningsgarantiene, blir kontraktene mer lønnsomme og konkurransen i markedet må antas å ta seg opp. Leverandørene vil da ha rom for og bedre insentiver til å øke risikoen i forvaltningen med sikte på å tilby kundene høyere forventet avkastning.⁵

Forbrukerrådet mener det, selv i tider med høye markedsrenter, langt fra er en selvfølge at lavere nedsiderisiko for livselskapene vil føre til høyere aksjeandel og øket forventet avkastning for kundene. FAFO's rapport om fripoliseproblemet i det norske pensjonssystemet fra 2018 tror heller ikke livselskapene vil motiveres til å skru opp sin egen risiko til kundens fordel.

*«Samlet kan man si at det er klare grenser for hvor langt man kan komme ved hjelp av tradisjonelle regulatoriske virkemidler for å oppnå en annen aktiva-allokering og høyere forventet avkastning. Man risikerer at dette **bidrar til å lette kapitalkravene og å frigjøre egenkapital til andre formål enn fripoliser** [vår utheving].»⁶*

³ Arbeidsgruppens rapport 28.9.2018 side 67: [Garanterte pensjonsprodukter](#)

⁴ Arbeidsgruppens rapport 28.9.2018 side 47: [Garanterte pensjonsprodukter](#)

⁵ Arbeidsgruppens rapport 28.9.2018 side 47: [Garanterte pensjonsprodukter](#)

⁶ FAFO rapport 2018:13 side 53: [Ikke som forventet Fripoliseproblemet i det norske pensjonssystemet](#)

FAFOs rapport vurderte tre partielle endringer i livselskapenes rammebetingelser eller produktvilkår. Konklusjonen var at resultatet fra analysen var at «*selskapene må forventes å opprettholde sin kapitalforvaltning av fripoliseporteføljen uendret.*»⁷

Forbrukerrådet mener det er lite som tilsier at Finanstilsynets foreslåtte endringer i bufferkapitalen vil resultere i **betydelig økte avkastningsmuligheter** for kundene. I 2011 etterlot imidlertid Finanstilsynet liten tvil om at forslaget ville innebære betydelige fordeler for livselskapene.

*For fripoliser og individualporteføljen vil effekten være **lavere forpliktelser for selskapet** som følge av at kunden bidrar med mer bufferkapital.*

*På noe lengre sikt vil muligheten for et mer fleksibelt og større bufferfond [...] gi en **vesentlig bedring av solvensposisjonen under Solvens II** gitt at selskapene oppnår positive resultater som gir grunnlag for oppbygging av fond, noe som i stor grad vil være avhengig av rentenivået.*⁸

Det skal ikke utelukkes at livselskapene til en viss grad vil øke forvaltningsrisikoen i et høyrente-scenario der de i tillegg har bygget store buffere fra kundenes avkastning. Forbrukerrådet tviler imidlertid på at dette veier tyngre enn kundens ulempe med å ha blitt fratatt opsjonsverdien av den garanterte renten.

Det vil, i et høyrentescenario, trolig uansett være mer gunstig for kunden å konvertere til investeringsvalg. Da kan kunden selv velge ønsket risiko og slippe å dele 20 prosent av meravkastningen med livselskapet. Det synes derfor unødvendig å frata kunden en verdifull opsjon i dag for et mulig fremtids-scenario der kunden kan være best tjent med å si fra seg rentegarantien.

Forbrukerrådet klarer derfor ikke å se hvordan forslaget om fleksible buffere skal gi kundene **betydelig økte avkastningsmuligheter**.

Sannsynlighet for tilførsel av egenkapital ved lav avkastning?

Både arbeidsgruppens rapport og Finanstilsynets høringsnotat antyder at kundenes mulighet til å få tilført egenkapital ved lav avkastning er begrenset.

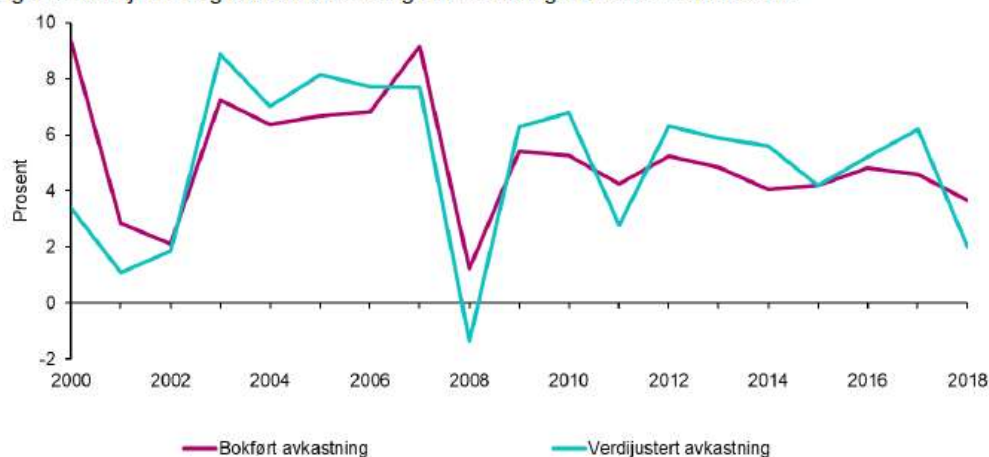
⁷ FAFO rapport 2018:13 side 54: [Ikke som forventet Fripoliseproblemet i det norske pensjonssystemet](#)

⁸ Finanstilsynet i brev fra 8.3.2011 side 21: «[Virksomhetsregler i livsforsikring](#)»

I nedenstående graf fra Finanstilsynets høringsnotat ser vi at den bokførte avkastningen siden 2009 stort sett har ligget over fire prosent, som er den høyeste rentegarantien. Med unntak for finanskrisen i 2008 har den verdijusterte avkastningen ikke vært lavere enn null i perioden fra 2000 til 2018.

Figur 1: Verdijustert og bokført avkastning i livsforsikringsforetakene 2000–2018³

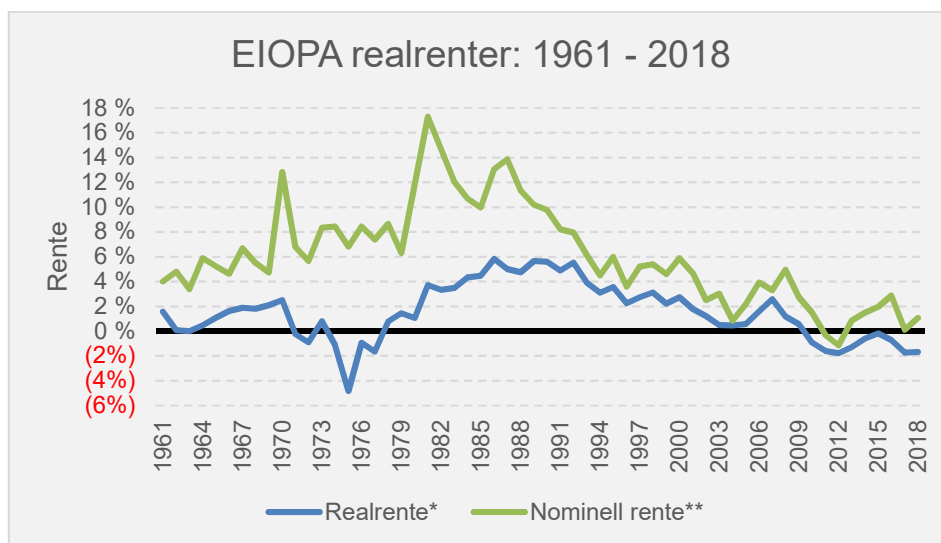

Kilde: Finanstilsynet

Det kan derfor være fristende å konkludere at de potensielle negative effektene av det foreslåtte sammenslåtte bufferfondet i det store bildet er av akademisk interesse for kundene. Forbrukerrådet mener imidlertid det er mye som taler for at markedsutviklingen i årene etter finanskrisen i 2008 og 2009 har øket verdien av rentegarantien.

Historisk lavt rentenivå

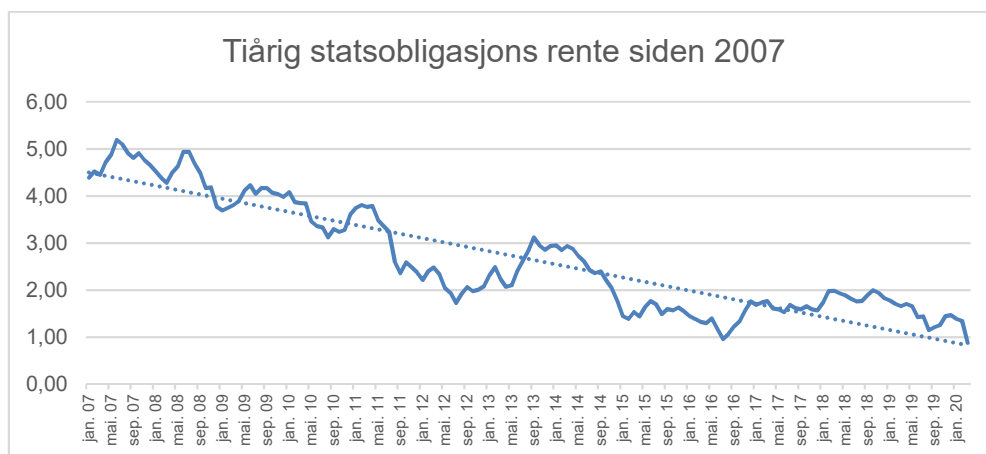
Det største problemet for livselskapene fremover er det lave nivået i både real- og nominelle renter. Den siste perioden med negative realrenter var på 1970-tallet, men da var inflasjonen til gjengjeld betydelig høyere.

Kilde: EIOPA og SSB. *Realrentene er fra EIOPAs datasett med historiske risikofrie realrenter (beregnet som et aritmetisk gjennomsnitt av seks EU land og USA). **De nominelle rentene er beregnet som EIOPAs realrente + årlige norske inflasjonstall fra SSB. Dette er med andre ord ikke observerbare markedsrenter, men det er en god illustrasjon på livselskapets utfordringer med å levere sine avkastningsgarantier i dagens vs. det historiske rentemarkedet.

Livselskapenes løpende renteinntekter har falt kraftig siden finanskrisen. Før finanskrisen i 2008 ga en tiårig norsk statsobligasjon inntil fem prosent rente. I skrivende stund har tiåringen falt til under en prosent i årlig rente⁹. Rentefallet har imidlertid på kort sikt gitt livselskapene kursgevinster som i større eller mindre grad har oppveiet effekten av det fallende rentenivået. Som en tommelfingerregel kan man si at en obligasjon med en modifisert durasjon på fem (veiet gjennomsnittlig løpetid i år) har en rentefølsomhet som gir fem prosent kursstigning for hver prosent renten faller. Det har uten tvil bidratt til at avkastningen i kollektivporteføljene har klart å holde tritt med rentegarantiene. Forbrukerrådet har ingen mening om den fremtidige renteutviklingen, men livselskapene kan trolig ikke regne med tilsvarende høye kursgevinster i fremtiden. Med et fortsatt lavt rentenivå (i historisk perspektiv) blir det en utfordring for livselskapene å levere tilstrekkelig avkastning på fripolisene med høyest garantert rente.

⁹ Norges Banks [daglige noteringer av statsobligasjoner 6.3.2020](#)

Kilde: Norges Bank

Mindre futt i hold-til-forfall-porteføljene

Livselskapene har hatt muligheten til å bygge usynlige buffere gjennom å verdivurdere obligasjoner, utlån og fordringer til amortisert kost. Det gir forutsigbare renteinntekter og eliminerer kursrisiko. Disse investeringene har gjerne lang løpetid, lav likviditet og ble kjøpt inn da det generelle rentenivået var høyere enn i dag.

Storebrand har delt opp sin fripolisebestand i fem porteføljer etter nivået på rentegaranti og buffere. I delporteføljen med både høyest garantert avkastning og lavest bufferkapital har selskapet sikret seg ved å investere nesten hele forvaltningskapitalen i utlån eller obligasjoner til amortisert kost. I delporteføljen med lav garantert rente og høy bufferkapital er «bare» halvparten av kapitalen plassert på denne måten.

Paid up policies in Norway: Segmentation According to Risk Capacity

Problemet for livselskapene er at det fallende rentenivået gjør det vanskelig å finne nye investeringer med like høy forventet avkastning som kan erstatte de obligasjonene som forfaller. Den gjennomsnittlige avkastningen i hold-til-forfall-porteføljen er snaut fire prosent i 2019. I 2029 vil gjennomsnittet ligge rundt tre prosent forutsatt at Storebrand ikke reinvesterer forfalte obligasjoner i nye fordringer til amortisert kost. Det vil i så fall sannsynligvis redusere gjennomsnittsrenten ytterligere for denne investeringsklassen.

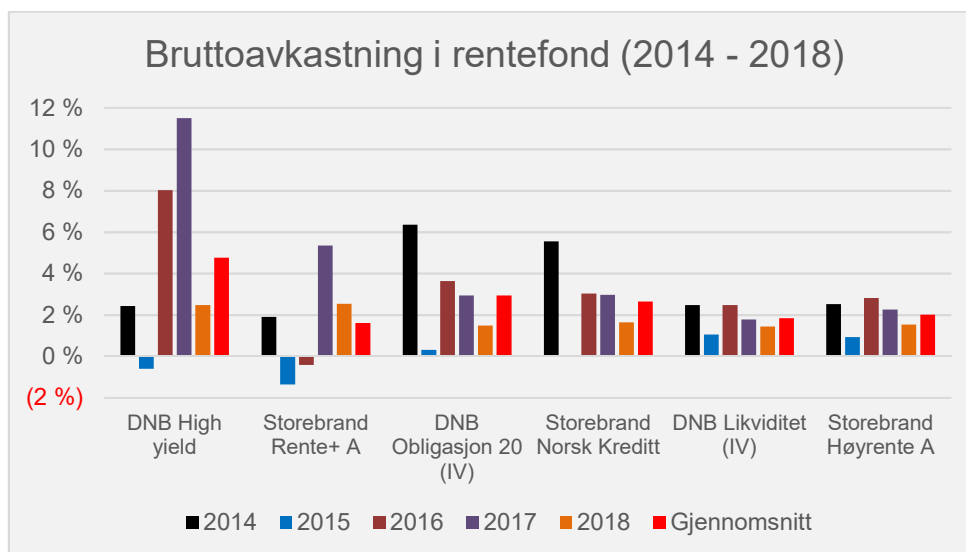
Som nedenstående graf fra Storebrand illustrerer faller merverdiene i hold-til-forfall porteføljen kraftig de nærmeste årene. Denne refinansieringsrisikoen øker sannsynligheten for at livselskapene enten må tære på bufferkapitalen eller dekke avkastningsunderskudd fra egenkapitalen med endelig virkning for å levere minsteavkastningen i fripolisene med høye garantier.

Kilde: Storebrand Investor Presentation Q2 2019

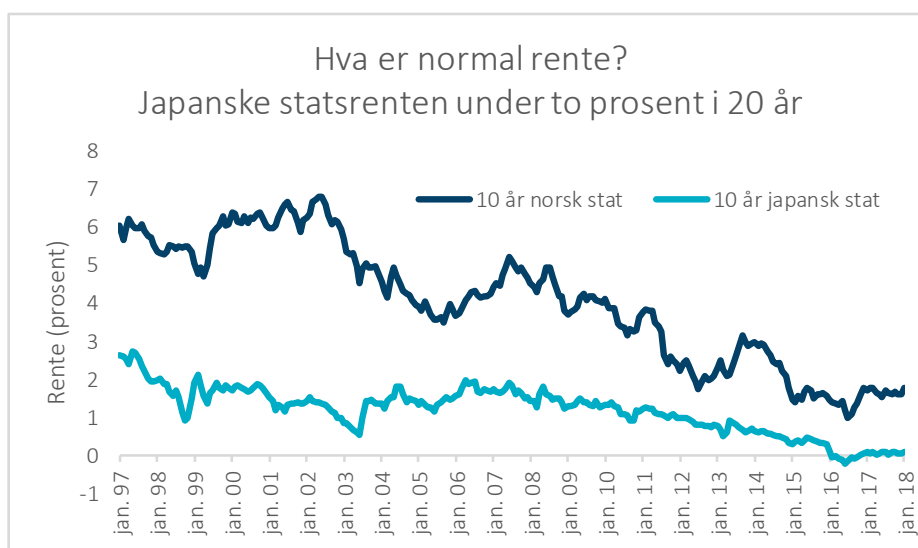
Er unormal den nye normalen?

Som vår analyse viser er det blitt færre steder å gjemme seg på i rentemarkedet. Det illustreres ytterligere i nedenstående graf. Vi har valgt ut seks norske rentefond fra Storebrand og DNB i tre segmenter: *high yield*, obligasjonsfond med tre til fem års løpetid og pengemarkedsfond. Bare et av fondene har levert mer enn fire prosents gjennomsnittlig avkastning fra 2014 til 2018. Avkastningen vises brutto før forvaltningshonorarer er trukket fra.

Kilde: Morningstar & Forbrukerrådet

Det er ingen som vet hvilken vei rentene vil bevege seg i fremtiden, men det er ikke usannsynlig at rentenivået vil holde seg lavt i lang tid fremover og at koronapandemien kan føre til negativ avkastning på grunn av økende mislighold. Sjefen for Verdensbanken, David Malpass, har uttalt at rentene kan holde seg veldig lave eller gi negativ avkastning i mange år, eller til og med i flere tiår.¹⁰ Det skjedde i Japan og det kan skje i Europa og Norge.

Kilde: Federal reserve Bank of St. Louis og Norges Bank

¹⁰ DN.no 18.09.2019: [Klar tale fra Verdensbankens toppsjef: – Lav eller negativ rente i årevis – kanskje i tiår](#)

Aksjer ingen redningsplanke

Fallende renter er normalt sett gode nyheter for aksjemarkedet. Fra januar 2010 til desember 2018 har det norske aksjemarkedet i gjennomsnitt steget med snaut ni prosent i året. Dette er imidlertid godt over den langsiktige forventede avkastningen i aksjer som av Finans Norge er estimert til 5,75 prosent. Forbrukerrådet har ingen mening om den fremtidige utviklingen i aksjemarkedet, men det vil være svært optimistisk å regne med at avkastningen i det lange løp vil vokse i samme takt. Det, i skrivende stund, turbulente aksjemarkedet er inne i en kraftig korreksjon det er umulig å spå utfallet av.

Kilde: Oslo Børs

Uavhengig av børsutviklingen vil ikke avkastningen fra livselskapets aksjeportefølje bidra nok til å sikre minimumsgarantien. Til det er aksjeandelen i livselskapene fripolisepordeføljer for lav. Årsaken er at livselskapenes risiko ved å holde aksjer ikke står i forhold til gevinsten fra overskuddsdelingen med kunden. Økte investeringer i aksjer fremstår derfor heller ikke som en farbar vei for å sikre en forutsigbar avkastning utover rentegarantien.

Kilde: Storebrand

Mer synd på kundene enn leverandørene

Det kan være fristende å tenke at det er synd på livselskapene som risikerer å slite med et stort og ulønnsomt produktsegment i flere tiår fremover. I tillegg har de opplevet en skjerpelse av Solvens II-regelverket som binder mer kapital enn tidligere.

Det er imidlertid viktig å huske på at livselskapenes fripoliseproblem først og fremst er et resultat av historiske kommersielle beslutninger og det som forhåpentligvis har vært kalkulert risiko. Det bør derfor ikke være Finanstilsynets oppgave å svekke verdien av kundenes rentegaranti for å skåne bransjen mot sin egen forretningsstrategi og effektene av lave renter.

Finanstilsynet forklarer i høringsnotatet at tjenstepensjonsordninger i privat sektor tradisjonelt har vært fullt fonderte ytelsesbaserte sluttlønnordninger. Pensjonsleverandøren har hatt ansvaret for å beregne og kreve inn tilstrekkelige premier fra arbeidsgiverforetakene slik at premiereserven til enhver tid tilsvarer nåverdien av de opptjente ytelsene som skal utbetales i fremtiden. I beregningen av premiene og kravet til premiereserve benyttes en diskonteringsrente (beregningsrente) som tilsvarer den avkastningen som kreves på midlene frem til utbetaling. Frem til innføringen av Solvens II-regelverket i 2016 satte myndighetene et tak for hvor høy beregningsrente leverandørene kunne bruke i beregningen av premier og forsikringsmessige avsetninger.

Dess høyere livselskapene satte denne beregningsrenten, dess mindre behøvde arbeidsgiverne å betale inn til tjenstepensjonsordningen. Arbeidsgiverne sparte derfor kostnader (eller utsatte dem til fremtiden) ved å velge den pensjonsleverandøren som tilbød den høyeste beregningsrenten.

I praksis har pensjons-leverandørene til enhver tid benyttet høyeste tillatte rente i premieberegningen, selv om de fritt har kunnet velge en lavere rente.

Finanstilsynets høringsnotat (side 7)

Denne mekanismen er ikke et problem for de arbeidstagerne som jobber hos samme arbeidsgiver frem til pensjonering. Så fremt selskapet ikke går konkurs før arbeidstageren rekker å bli pensjonist eller innfører innskuddspensjon, får arbeidstageren den forhåndsavtalte andelen av sluttlønnen uavhengig av hvor mye arbeidsgiveren har betalt inn til ordningen på hans vegne. De mange arbeidstagerne som har byttet arbeidsgiver underveis i yrkeskarrieren har imidlertid kommet dårligere ut. De fikk utstedt fripoliser med opptjent premiereserve og rentegarantien som skulle gi dem en minimums årlig utbetaling etter pensjonering. Det har vist seg at denne årlige utbetalingen blir til dels betydelig lavere enn det de ville fått om de hadde blitt værende i bedriften fordi innbetalingene til arbeidstagerens pensjonsordning var kunstig lave. De fremtidige utbetalingene har ikke holdt tritt med inflasjonen eller den generelle lønnsutviklingen, blant annet fordi livselskapene har forvaltet fripolisene konservativt for å slippe å betale eventuelle avkastningsunderskudd av egen lomme. Det har de stort sett unngått fordi det generelle rentenivået historisk sett har ligget over den garanterte renten.

Forbrukerrådet reagerer på at Finanstilsynet foreslår lettelsers for livselskapene i en situasjon hvor de økonomiske forholdene kan tilsi at fripolisekundene omsider kan høste fordeler av rentegarantien. Livselskapene visste eller burde visst hvilken risiko de tok ved å benytte de til enhver tid høyeste rentene i premieberegningen. Det bør derfor ikke være Finanstilsynets oppgave å løse leverandørene ut av sine delvis selvpåførte problemer under et påskudd av å gi kundene høyere forventet avkastning.

Betaling for å si fra seg avkastningsgaranti (4.1)

Et av de viktigste og minst kontroversielle forslagene fra arbeidsgruppen er å åpne for å kompensere kundene for å si fra seg rentegarantiene ved konvertering til investeringsvalg. Dette er det eneste forslaget i høringsnotatet som ubetinget er til kundenes fordel.

Forbrukerrådet er derfor glad for at Finanstilsynet foreslår at det, under visse vilkår, åpnes for at pensjonsleverandøren kan gi kompensasjon for bortfall av rentegarantien.

Dette vil være et viktig bidrag for å få flere kunder til å velge en mer hensiktsmessig forvaltning av pensjonsmidlene uten å si fra seg det som, i dagens rentemarked, kan være en svært verdifull garanti.

Finanstilsynet viser til at arbeidsgruppen antok at kompensasjonen må komme i form av et tilskudd fra leverandørens egenkapital til kundens premiereserve. Verdien av garantien burde videre reflektere både nåverdien av garantien og opsjonsverdien av mulige oppskrivninger av ytelsene. Forbrukerrådet har utviklet en fripolisekalkulator som beregner verdien av rentegarantien og håper denne kan bli et verktøy for kundene til å få et uavhengig anslag av verdien. Vi er imidlertid klar over at livselskapene har muligheter til å bygge mer detaljerte modeller og at deres anslag kan avvike fra [Finansportalens kalkulator](#)¹¹.

Det er viktig å understreke at den foreslåtte kompensasjonsmekanismen ikke på noen måte kan betraktes som en uegennyttig håndstrekning fra livselskap til fripolisekunde. Fra og med 2022, når den nye regnskapsstandarden for forsikringsselskaper, IFRS 17, innføres vil livselskapenes resultatregnskap og balanse reflektere en tilnærmet markedsverdi av de garanterte pensjonsforpliktelsene. Det betyr at en riktig beregnet kompensasjon ikke bør få nevneverdige resultatmessige regnskapskonsekvenser. Det vil imidlertid gi en reduksjon i kapitalbinding som vil være en gunstig sideeffekt for livselskapets ved en markedsbasert kompensasjon ved konvertering til investeringsvalg.

Det er i dag frivillig for livselskapene å tilby konvertering til investeringsvalg. Forbrukerrådet mener at man av hensyn til likebehandling av kunder bør pålegge dem å tilby dette. Dersom selskapet ikke ønsker å tilby FMI bør regelverket legge til rette for at kunden kan kreve å flytte fripolisen til et annet selskap som tilbyr FMI. Konverteringen til FMI kan gjøres i samme håndvending som flyttingen til det nye selskapet. På den måten slipper for eksempel unge fripolisekunder med lav garanti å lide fordi deres leverandør tilfeldigvis ikke tilbyr FMI.

Finanstilsynet mener det bør være frivillig for leverandørene å tilby kompensasjon for garantien ved konvertering fordi det i dagens regelverk er frivillig å tilby FMI. En eventuell plikt kunne i så fall føre til at livselskapene sluttet å tilby konvertering i det hele tatt. Forbrukerrådet mener det er et relevant argument, men synes det bør være mulig å endre regelverket slik at

¹¹ Finansportalen.no

leverandørene pålegges å tilby FMI når kontraktene er fullt oppreservert for K2013.

Forbrukerrådet kunne ønske seg en kompensasjonsplikt, men ser at dette inviterer til en rekke rimelighetsbetraktninger. Det ville endret spillereglene i livselskapenes disfavør og grepet inn i avtalefriheten på en ensidig måte. På samme måte som Forbrukerrådet mener at Finanstilsynets forslag om fleksible bufferfond innebærer en urimelig ulempe for kunden vil en ensidig innføring av kompensasjonsplikt trolig være tilsvarende urimelig for leverandøren. Fripolisekunden har allerede en «livsvarig» (i det minste frem til pensjonering) amerikansk salgsopsjon til å bestemme tidspunktet for konvertering. Innføringen av kompensasjonsplikt vil øke verdien av opsjonen fordi kunden kan velge tidspunkter med lavt rentenivå som vil gi høyere kompensasjon. Hvis Finanstilsynets forslag om fleksible bufferfond godkjennes mener imidlertid Forbrukerrådet at en kompensasjonsplikt vil være på sin plass fordi kundene bør ha muligheten til å frasi seg den regulatoriske svekkelsen av sine rettigheter uten å gi avkall på verdien av garantien.

Forbrukerrådet mener for øvrig at livselskaper som åpner for å betale kompensasjon må likebehandle kundene etter objektive og målbare kriterier. Det blir vanskelig å lage detaljerte bestemmelser over metode og nivå på kompensasjonen, men det bør stilles krav til at livselskapenes modeller er transparente slik at de kan kontrolleres av uavhengige instanser. Forbrukerrådet er enig med Finanstilsynet i at det er viktig kunder med likeartede fripoliser får likeartede tilbud om kompensasjon.

Sterkere opplysningsplikt om verdien av garantien

Enkelte livselskaper tilbyr allerede i dag investeringsvalg og promoterer disse aktivt mot kunder i selskapene mener vil tjene på konvertering. Kundene får vite hvor mye de kan forvente å tjene ved å konvertere, men har frem til i dag ikke fått et overslag over mye verdien av garantien kan være verdt. For å skape større informasjonsmessig balanse mellom kunde og leverandør foreslår Forbrukerrådet at livselskap som tilbyr investeringsvalg enten pålegges å lenke til Finansportalens fripolisekalkulator, jf. dagens eksisterende forskriftsfestede krav om lenking til Finansportalen (<https://lovdata.no/forskrift/2016-12-09-1502/§16-3>) eller tilbyr en bedriftsspesifikk eller alternativ kalkulator på selskapets hjemmeside.

Sammenslåing av avkastningsbuffere (2.2)

Finanstilsynets forslag til endringer i bufferfond representerer en betydelig overføring av avkastningsrisiko fra livsselskapene til kundene og er derfor uakseptable. Forslaget bygger på en sentral forutsetning om at livsselskapet vil ta større risiko med større buffere.

«I arbeidsgruppens rapport avsnitt 7.1 konkluderer arbeidsgruppen med at mer differensiert bruk av overskudd sammen med sammenslåing av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond til ett bufferfond for avkastningsrisiko som kan dekke negativ avkastning, samlet sett vil kunne ha positive nettoeffekter for kundene. Løsningen vil på en balansert måte gi leverandørene bedre insentiver til å forvalte pensjonsmidlene med sikte på noe høyere forventet avkastning»¹²

Forbrukerrådet er svært usikker på om denne endringen vil ha sin tilsiktede virkning. Vi mener det er mer sannsynlig at endringen vil føre til lavere volatilitet i kollektivporteføljen som i sin tur reduserer kravet til kapitalbinding etter Solvens II. Hvis livsselskapet mot formodning øker risikoen for å øke kundens forventede avkastning vil kravet til kapitalbinding øke. Vi har ikke regnet på denne effekten, men det virker ikke realistisk at livsselskapet vil ha en kommersiell interesse av å la vinningen fra den sammenslåtte bufferen gå opp i spinningen ved å øke risikoen til kundens gunst.

Så lenge livsselskapet klarer å levere den årlige minimumsavkastningen, mener Forbrukerrådet at selskapet vil ha svært begrensede økonomiske incentiver til å øke kundens forventede avkastning.

Finanstilsynet mener at en sammenslåing vil kunne gjøre regelverket, og kontraktsforholdet, mer oversiktlig og lettere å forstå for kundene. Forbrukerrådet synes dette er et svært perifert argument med tanke på at resten av regelverket fremdeles vil være svært utilgjengelig for den gjengse fripolisekunde.

«Finanstilsynet anser at det vil være lite hensiktsmessig å skille mellom midler som kan benyttes til å dekke negativ avkastning, og midler som bare kan dekke positiv manglende avkastning.»

Forbrukerrådet mener imidlertid dette er et svært meningsfullt skille fordi det bidrar til å øke opsjonsverdien av kundens avkastningsgaranti. Finanstilsynet

¹² [Høringsnotat](#): Regelverket for garanterte pensjonsprodukter 2.7.2019

beskrev selv denne verdien i sitt forslag om sammenslåing av bufferfond fra 2011 (våre uthevinger):¹³

*Verdien av forpliktelsene under Solvens II skal som nevnt **inkludere opsjonsverdien av rentegarantien** gitt til kundene. Verdien av rentegarantien er knyttet til risikoen for at avkastningen i fremtidige dårlige år ikke er tilstrekkelig til å dekke den garanterte avkastningen samtidig som det heller ikke er tilgjengelige bufferfond til å dekke den manglende avkastningen. Både størrelsen og fleksibiliteten i anvendelsen av bufferfondene påvirker verdien av garantier gitt til kundene og dermed den samlede verdien av forpliktelsene. **I prinsippet kan store og fleksible bufferfond føre til at opsjonsverdien av avgitte garantier til kundene blir svært lav** [våre uthevinger].*

Finanstilsynets forslag vil med andre ord innebære at størrelsen på livselskapenes reelle forpliktelser synker, mens sannsynligheten for at kundene selv må dekke kostnaden for negativ avkastning øker.

Grenseløst bufferfond? (2.2)

Finanstilsynet argumenterer for at dagens regelverk 1) i praksis åpner for at livselskapene kan omgå den øvre grensen for tilleggsavsetninger på 12 prosent ved å bygge buffere i form av kursreguleringsfond. Det kan i sin tur 2) motivere kunder til hyppig flytting av kontrakter til andre livselskaper. Kundens fordel ved denne metoden, ifølge Finanstilsynet, er at kunden får realisert kursreserven på sin egen kontrakt samtidig som han får ta del i kursreserven som er bygget opp hos den nye leverandøren. I tillegg mener tilsynet at det er vanskelig å sette et tak på bufferne fordi det blant annet er store forskjeller på buffere mellom livsforsikringsforetak og pensjonskasser. «*Finanstilsynet foreslår derfor at det ikke fastsettes et tak på det sammenslåtte bufferfondet i oppsparingsperioden.*»

Forbrukerrådet mener Finanstilsynets argumentasjon i stor grad bygger på sviktende forutsetninger og teoretisk oppkonstruerte problemstillinger.

1. Overdreven tro på muligheten til å bygge kursreserver

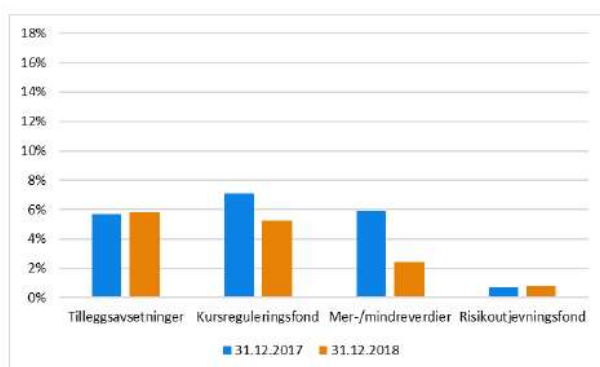
Finanstilsynet argumenterer for at det i dagens regelverk ikke er fastsatt regler «*som reelt sett sikrer at meravkastning utover et visst nivå faktisk blir tilført kontraktene som overskudd.*» Dette argumentet brukes til å underbygge konklusjonen om at det ikke bør settes et tak på det foreslåtte felles bufferfondet.

¹³ Finanstilsynet i brev fra 8.3.2011 på side 7: «[Virksomhetsregler i livsforsikring](#)»

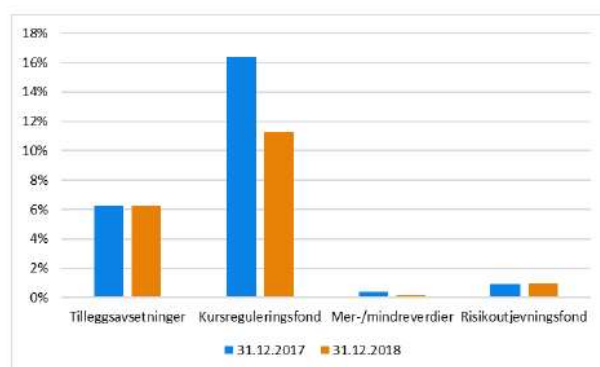

Forbrukerrådet mener Finanstilsynet overdriver selskapenes muligheter til å bygge reserver i kursreguleringsfondet. Tilsynet viser blant annet til en graf som viser at kursreguleringsfondet som andel av premiereserven for livsforsikringsforetak var mellom fem og syv prosent i 2017 og 2018. Dette skal formodentlig underbygge at kursreservene kan utgjøre en betydelig andel av bufferne.

Figur 2a: Bufferne som andel av premiereserven for livsforsikringsforetak

Figur 2b: Bufferne som andel av premiereserven for pensjonskasser

Forbrukerrådet mener imidlertid at disse aggregerte tallene er lite representative for den faktiske størrelsen på kursreguleringsfondene i den garanterte fripolisebestanden. I 2018 utgjorde kursreguleringsfondene andel av premiereserven hos DNB og Storebrand henholdsvis 0,5 og 1,0 prosent. Det er mer relevante størrelser enn Finanstilsynets gjennomsnitt for alle Norges livsforsikringsforetak.

Dette gjennomsnittet inkluderer blant annet KLPs aktive ytelsespensjonsordninger der livselskapet har anledning til å regulere den årlige premien. Av nedenstående tabell ser vi hvordan tyngden av KLP, landets ubestridt største leverandør av garanterte pensjonsprodukter, trekker opp snittet for kursreguleringsfondenes andel av premiereserven.

Forbrukerrådet mener det er lite hensiktsmessig å sidestille bufferstørrelser for garanterte fripoliser og aktive ytelsesordninger med så divergerende produktenskaper¹⁴.

¹⁴ Denne tabellen representerer ikke en total oversikt over alle tilbydere av garanterte pensjonsprodukter, men inneholder de tre største og illustrerer problemet med å blande sammen aktive ytelsesordninger med fripoliser for å beregne gjennomsnittlige reserver.

DNB & Storebrands garanterte fripolisebestand vs. KLPs aktive innskuddsordninger buffere i % av premiereserven								
Bufferfond (mill. kroner)	DNB Liv		Storebrand Livsforsikring		KLP		Total	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Premiereserve	127 144	125 131	126 659	121 636	431 137	403 888	684 940	650 655
Tilleggsavsetning	4 535	4 546	5 351	4 775	28 206	25 399	38 092	34 720
Kursreguleringsfond	699	1 814	1 252	2 026	33 439	42 277	35 390	46 117
Premiefond etc.	0	0	0	0	12 383	15 206	12 383	15 206
Total	132 378	131 491	133 262	128 437	505 165	471 564	770 805	731 492
Total andel av premiereserven	4,1 %	5,1 %	5,2 %	5,6 %	14,3 %	16,8 %	10,7 %	12,4 %
% tilleggsavsetninger	3,6 %	3,6 %	4,2 %	3,9 %	6,5 %	6,3 %	5,6 %	5,3 %
% kursreguleringsfond	0,5 %	1,4 %	1,0 %	1,7 %	7,8 %	10,5 %	5,2 %	7,1 %
% premiefond	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	2,9 %	3,8 %	1,8 %	2,3 %

Kilde: Årsrapporter for DNB Liv AS, Storebrand Livsforsikring AS og KLP

Forbrukerrådet mener det er flere forhold som bidrar til at det er lite realistisk at livselskapene systematisk kan bygge opp store kursreguleringsfond i den garanterte fripolisebestanden.

Det er for det første forholdsvis lav volatilitet i fripoliseporteføljene på grunn av den lave aksjeandelen og overvekten av obligasjonsfond. Den høye andelen av hold-til-forfall obligasjoner, som for eksempel utgjør over 50 prosent av Storebrands fripoliseportefølje, reduserer denne muligheten ytterligere. Det gir derfor begrensede muligheter til å bygge kursreguleringsfondet.

Utfordringen ved å bygge store kursreserver fra renteinvesteringer understøttes av nedenstående tabell fra Storebrands årsregnskap. Den viser at rundt 80 prosent av Storebrand Livsforsikrings kursreguleringsfond stammer fra den relativt beskjedne aksjebeholdningen i kollektiv-porteføljen.

Det forklarer sannsynligvis også hvordan pensjonskassene, med høyere aksjeandeler, har klart å etablere betydelig større kursreguleringsfond på mellom 11 og 16 prosent i 2017 og 2018.

Det bør også nevnes at perioden fra finanskrisen og frem til koronapandemien har vært en spesiell gunstig periode for bygging av kursreserver. Hovedindeksen har tredoblet seg siden 2010. I samme perioden har de tiårige statsrentene falt fra rundt fire prosent til noe over en prosent. Det skarpe rentefallet har bidratt til betydelige kursgevinster i obligasjonsporteføljene.

Finanstilsynets argument om at det fritt frem fritt frem for livselskapene å bygge kursreguleringsfond harmonerer ikke med de faktiske begrensningene fripoliseleverandørene møter. Forbrukerrådet deler derfor ikke Finanstilsynets syn på at dette taler for grenseløs oppbygging av buffere for fripoliser uten muligheter for fremtidig påfyll fra arbeidsgiver.

2. Største felles multiplum?

Finanstilsynet viser til at flere pensjonskasser i dag har buffere som klart overstiger 20 prosent av premiereserven. Et 20 prosents tak på den sammenslåtte bufferen vil derfor, ifølge Finanstilsynet, «*innskrenke disse foretakenes mulighet til å bygge buffere sammenlignet med i dag.*» Siden det ikke er fastsatt noen øvre grense for kursreguleringsfondet i dagens regelverk, mener Finanstilsynet at et hvert tak for det sammenslåtte bufferfondet i prinsippet vil innskrenke leverandørenes mulighet til å bygge buffere.

Forbrukerrådet mener det er åpenbart at Finanstilsynets forslag om å slå sammen bufferfondene skaper nye utfordringer som foreslås løst ved at fripolisekunden fratas ytterligere råderett over sin opptjente meravkastning.

3. Endring til kundens fordel?

Pensjonistforbundet har dokumentert at en svært liten andel av tilleggsavsetningene faktisk blir utbetalt til kundene. Finanstilsynets forslag til endringer i regelverket for tilleggsavsetninger bøter i liten grad på dette misforholdet.

En kraftig utvidet adgang til å bygge buffere fremfor å øke ytelsene med endelig virkning fremstår i dette perspektivet derfor som en endring som vil føre til at kundene får lavere fremtidige ytelser. Det bryter derfor kraftig med regelendringenes intensjon.

Obligasjoner og utlån til amortisert kost (2.3)

Finanstilsynet foreslår at livselskapenes mulighet til å føre obligasjoner og utlån til amortisert kost ikke videreføres. Forslaget innebærer en fordel for kundene fordi det stimulerer livselskapene til å investere i instrumenter med høyere forventet avkastning og øker dermed verdien på kundenes opsjonsverdi av rentegarantien.

Forslaget eliminerer i tillegg risiko for konverteringsarbitrasje (til FMI) ved markante renteøkninger. Hvis markedsrenten, med dagens regelverk, stiger over rentene på de amortiserte obligasjonene vil hold-til-forfall porteføljene fungere som et drivanker for avkastningen. Kundenes avkastning vil være låst fast rundt rentegarantien mens porteføljer uten amortiserte obligasjoner vil ha en langt høyere avkastning. Det gir kundene et kraftig incentiv til å konvertere til investeringsvalg som både kan gi høyere risikojustert avkastning og eliminere overskuddsdelingen med livselskapet. I et ytterpunkts-scenario der alle kundene

velger å konvertere antar Forbrukerrådet at livselskapene blir nødt til å realisere de amortiserte obligasjonene med betydelige tap.

Den samme mekanismen gjelder for flyttearbitrasje som vil være fristende for de kundene som ønsker å beholde garantien, men frigjøre seg fra en garantert lav avkastning.

På den annen side vil et slikt scenario føre til at verdien av garantien går mot null og at kapitalbindingen reduseres betraktelig. Til tross for tapene i hold-til-fall porteføljen kan livselskapenes totaleffekt derfor bli positiv.

Forbrukerrådet mener isolert sett at denne foreslåtte endringen er positiv for kundene og at det er fornuftig at kundens premiereserver og buffere reflekterer markedsverdier.

Lånt egenkapital/sluttgaranti (2.4)

Finanstilsynet vil ikke anbefale innføring av en ordning med lånt egenkapital/sluttgaranti. Hvis departementet likevel innfører slike regler mener Finanstilsynet at den lånte egenkapitalen, av hensyn til flytteretten, bør følge med ved flytting av kontrakten.

Forbrukerrådet deler disse vurderingene og er enig med Finanstilsynet i at en adgang til å tildele egenkapitalbidraget betinget går langt i å overføre risiko til kundene.

Vi er imidlertid ikke overbevist om at det i praksis vil være en flytterett i fremtiden som gjør dette til en reell mulighet for kundene. Livselskapene tar ikke imot garanterte fripoliser i dag og med mindre rentenivået øker markant er det lite sannsynlig at de vil gjøre det i fremtiden. Siden flyttearbitrasje mellom livselskapene i sum vil påføre leverandørene et samlet inntektstap vil det være i bransjens kollektive interesse å begrense adgangen til flytting. Forbrukerrådet frykter derfor en ordning med lånt egenkapital eller sluttgaranti vil skape enda høyere flyttebarrierer enn i dag selv om det betingede egenkapitalbidraget kan følge med på flyttelasset.

Mer fleksibel oppbygging av tilleggsavsetninger (2.5)

Forbrukerrådet støtter Finanstilsynets forslag om å utvide adgangen til å fastsette ulike avsetninger til tilleggsavsetninger for bestemte grupper av kontrakter.

Tilleggsavsetninger til å dekke negativ avkastning (2.6)

Dersom forslaget om å slå sammen tilleggsavsetninger og kursreguleringsfondet ikke blir godkjent ønsker Finansstilsynet å åpne for at tilleggsavsetninger skal kunne dekke negativ avkastning.

Finansstilsynet mener at dette vil føre til at denne bufferen i prinsippet kan avdekke nedsiderisikoen for leverandørene fullt ut. *«Dette kan gi rom for at pensjonsleverandøren plasserer en noe større andel av porteføljene i aksjer.»* Den økte risikoen kan, ifølge Finansstilsynet, gi en *«potensiell oppside i form av økt forventet avkastning.»* Samtidig påpekes det at det er en nedside i å la bufferen bære en større del av nedsiderisikoen fordi det da skal mer til før leverandøren må tilføre egne midler til kontrakten.

Finansstilsynet viser til at foretakene i økende grad allerede har tilpasset seg ved å bygge opp kursreguleringsfondet fremfor tilleggsavsetningene fordi det kan dekke negativ avkastning.

Som tidligere beskrevet avviser Forbrukerrådet denne virkelighetsbeskrivelsen for fripoliser. Det kan godt tenkes at dette blir gjort i aktive ytelsesordninger, men innenfor garanterte fripoliser hos livselskapene beskriver ikke Finansstilsynets påstand de faktiske forhold.

Forbrukerrådet stiller seg også tvilende til at pensjonsleverandørene vil ta større risiko hvis tilleggsavsetningene kan dekke negativ avkastning. En høyere aksjeandel vil øke kravet til Solvens II-kapital som etter Forbrukerrådets mening trolig overstiger livselskapets potensielle meravkastning fra overskuddsdelingen. Vi viser for øvrig til vår forutgående diskusjon om at det er tilsomt om lettelser i regelverket fører til øket risikotaking.

For øvrig vil Forbrukerrådet understreke at Arbeidsgruppens forslag om sammenslåing av buffere innebar at kundene skulle slippe å frasi seg to prosentpoeng av kursreguleringsfondets verdi ved flytting til annen leverandør eller konvertering til investeringsvalg. Enhver endring i bufferkapitalreglene til livselselskapenes fordel bør derfor samtidig inkludere en fjerning av denne begrensningen.

Bruk av tilleggsavsetninger (3)

Finansstilsynet signaliserer tiltro til at det å gi livselskapene større frihet i disponeringen av bufferfond vil lede til endret forvaltning til kundens beste.

Pensjonistforeningens grundige rapport fra 2019, «[Hvem får overskuddet fra fripolisemilliardene](#)», vitner imidlertid om at slingringsmonn i regelverket i stor utstrekning tolkes i livselskapets favør.

Pensjonistforbundets rapport tar for seg hva som faktisk skjer med kundenes avkastningsoverskudd under utbetalingsperioden. Oppsiktsvekkende nok anslås det at bare rundt 15 prosent av fripolisekundenes overskudd som er plassert i tilleggsavsetninger blir utbetalt til kundene frem til 85 års alder.

Finanstilsynet har ingen innsigelser mot Pensjonistforbundets virkelighetsbeskrivelse, men deler ikke Pensjonistforbundets bekymring for at det er en ulempe for de forsikrede at 85 prosent av midlene i tilleggsavsetningene ikke blir utbetalt før utløpet av kundens forventede levealder:

Pensjonistforbundet forutsetter i sine vurderinger at det er en ulempe for de forsikrede at det står igjen midler på kontrakten ved opphør. Finanstilsynet deler ikke dette synspunktet.¹⁵

Finanstilsynet forklarer sin posisjon med at gjenstående midler på en kontrakt skal føres tilbake til forsikrings-kollektivet i form av dødelighetsarv. Midlene inngår i risikoresultatet og overskudd på risikoresultatet gir grunnlag for oppskrivning av ytelser for gjenværende bestand. Finanstilsynet viser til at dagens fripoliseinnehavere som del av dette risikofellesskapet får tilført midler fra tidligere generasjoner.

Finanstilsynet observerer at en endring av reglene for oppskrivning av ytelser under utbetaling, vil medføre at kontraktene i fremtiden i mindre grad bidrar til forsikringsfellesskapet. Dette vil etter Finanstilsynets mening kunne føre til en viss forskyvning av kapital mellom grupper av kontrakter i kollektivporteføljen.

Forbrukerrådet mener at Finanstilsynets argumentasjon halter på flere sentrale punkter.

For det første er det ikke slik at dødelighetsarven ubeskåret tilfaller de yngre generasjonene. Pensjonistforbundet har dokumentert at både Storebrand og Nordea fører dødelighetsarven fra tilleggsavsetningene som inntekt i risikoresultatet. Det gir, ifølge Pensjonistforbundet, muligheten til å godskrive inntil halvparten av verdien til livselskapenes risikoutjevningsfond¹⁶. Da er det

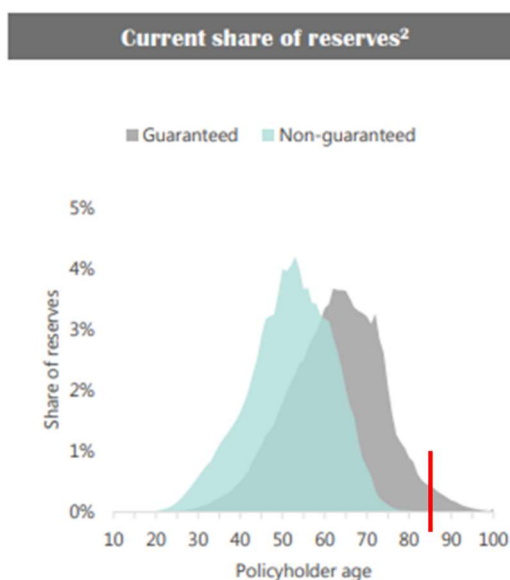
¹⁵ [Høringsnotat](#) om Regelverket for garanterte pensjonsprodukter 2.7.2019.

¹⁶ **Risikoutjevningsfond:** Risikoutjevningsfondet har som formål å absorbere svingninger i risikoresultatet over tid, ved at dette resultatet innenfor nærmere bestemte grenser

ikke lenger snakk om en rendyrket overføring fra en generasjon til en annen, men snarere en lekkasje eller formuesoverføring fra kunde til leverandør. Det kan umulig være regelverkets intensjon? DNB har valgt en annen og mer kundevennlig inngang og frigjør tilleggsavsetningene til å skrive opp ytelsene i forsikringsfelleskapet.

Vår andre innvending handler om at garanterte fripoliser ikke er en «evigvarende» pensjonskonstruksjon på linje med Folketrygden. Foretakspensjon med garanterte ytelser er i ferd med å fases ut til fordel for innskuddsordninger. Det betyr formodentlig at dagens 30 og 40 åringer kan se frem til å høste av tidligere generasjoners fripolisekunder uten selv å måtte sende sine tilleggsavsetninger videre. Som nedenstående graf fra Storebrand viser så har fripoliser som produktområde i praksis en opphørsdato innen de neste 50 til 60 år.

Kilde: Storebrand. Den røde streken er lagt til av Forbrukerrådet og skal illustrere hvilken andel av premiereservene som skal dekke kunder som er eldre enn 85 år.

En tredje innvending handler om forskjellsbehandling mellom kunder med livsvarig og tidsbegrenset utbetalingsperiode. Ifølge Finanstilsynet «*skal pensjon utbetales i et fastsatt antall av år, skal i tilfelle gjenværende tilleggsavsetninger utbetales i det siste år av perioden.*»

kan salderes mot risikoutjevningfondet. Avsetningen anses ikke å være knyttet til forsikringsselskapets forsikringsrisiko for eksisterende eller framtidige kunder og skal klassifiseres som opptjent egenkapital i selskapets balanse [vår utheving]. Kilde DNB Livsforsikring årsrapport 2018.

Det innebærer at kunder med en eller flere små fripoliser med årlige ytelser under 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp vil få hele tilleggsavsetningen utbetalt hvis de lever til 77 eller 82 år. En kunde med en større fripolise vil derimot bare ha mottatt 15 prosent ved fylte 85 år med dagens regelverk. Forbrukerrådet mener dette er en unødvendig og urimelig forskjellsbehandling. Finanstilsynet foreslår å gi kundene frihet til å velge raskere nedbetalingstid for fripoliser med ytelser på mellom 50 og 100 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Vi støtter dette forslaget, men gjør oppmerksom på at det vil skape ytterligere muligheter for de kundene som ikke ønsker å dele verdien av sine tilleggsavsetninger mellom livselskapet og fremtidige generasjoner.

Pensjonistforbundet dokumentasjon om praksisen for tilleggsavsetninger avdekker store avvik i praksis mellom ulike leverandører. I tillegg til at Storebrand og Nordea spiser av tilleggsavsetningslasset velger de også en lavere avkastning enn den garanterte rente når beregninger avkastningen på tilleggsavsetningene. Storebrand bruker 0,5 prosent beregningsrente og Nordea to prosent uavhengig om den garanterte renten på fripolisen er fire prosent. DNB har igjen tolket regelverket til kundens fordel og bruker den samme renten som fripolisens garanterte rente.

Forbrukerrådet mener i tillegg at dagens praksis sannsynligvis inviterer til en uheldig formuesoverføring fra fripoliser med lav garantert rente til fripoliser med høy garantert rente. Siden det relativt sett er lettere å bygge buffere på fripoliser med lave garantier enn på høye garantier kan man forvente at tilleggsavsetningene på de lave garantiene blir større. Når bare en liten andel av denne bufferen faktisk blir utbetalt til kunden tilfaller resten enten forsikringsfellskapet eller livselskapenes egenkapital. Hvis fripolisene med lave garantier har høyere buffere betyr det at kundene med de presumptivt laveste ytelsene subsidierer kundene med de høyeste ytelsene. Forbrukerrådet mener at en slik fordelingsmekanisme er urimelig. Den taler heller ikke for å innføre en vesentlig høyere maksimumsgrense for bufferkapitalen.

Forbrukerrådet mener håndteringen av tilleggsavsetninger vitner om et uheldig regulatorisk tomrom eller slingringsmonn til kundenes ugunst. Finanstilsynet bør kartlegge livselskapenes praksis og sørge for å tette lekkasjer fra kundenes tilleggsavsetninger til livselskapenes egenkapital og overføring mellom generasjoner og garantinivåer.

Pensjonistforbundet foreslår to alternative måter å sikre at pensjonistene får sin andel av tilleggsavsetningene (TA).

- a) TA omdannes i sin helhet til pensjon fra 67 år. Nye overskudd i årene etter 67 år omdannes også umiddelbart til livsvarig pensjon.
- b) TA omdannes ikke til pensjon, men deles ut som overskuddsandel med like store beløp hvert år frem til 85 år (det vil si en periode på 18 år).

Pensjonistforbundet mener forslag a) harmonerer best med Banklovkommisjonens beskrivelse og kundenes forventninger, mens forslag b) gir en rimelig balanse mellom kundenes og eiernes interesser.

Finanstilsynet foreslår et tredje alternativ som er noe mer kundesvennlig enn dagens praksis, men som med dagens nivå på tilleggsavsetningene først vil gi høyere utdeling enn ved dagens regler ved 83 års alder.

Forbrukerrådet stiller seg bak Pensjonistforbundet andre forslag og mener dagens praksis er urimelig.

Overskuddsdeling (4.2)

Forbrukerrådet støtter Finanstilsynets forslag om at reglene for overskuddsdeling ikke endres.

Raskere utbetaling av lave pensjonsytelser (4.4)

Forbrukerrådet støtter forslaget om å gi kundene større valgmuligheter ved å få muligheten til å velge raskere utbetaling av fripoliser med årlige ytelser på mellom 50 og 100 prosent av Folketrygdens grunnbeløp (mellom 50.000 og 100.000 kroner). Forbrukerrådet understreker at det dette skal være kundens valg alene og ikke pensjonsleverandørenes.

Oslo, den 8.april 2020

Med vennlig hilsen
Forbrukerrådet

Jorge B. Jensen

Fagdirektør finans

Arne Thommessen

Spesialist Pensjon